

“Els ulls tancats” és una expressió que aparentment evoca una imatge simple. En llegir-la podem representar-nos una persona que acaba de tancar els ulls o potser, ni tan sols, la persona, sinó només un parell d'ulls tancats.

Amb tot, si a la imatge li busquéssim un context, una situació, i ens deixéssim anar una mica, podríem imaginar una dona juguda en un banc d'un vestuari, una nena que camina a les palpentes pel passadís d'una granja o una noia que s'espera seguda en el petit sofà d'una recepció.

Tenen els ulls tancats. Però la dona reposa, la nena juga i la noia... la noia tanca els ulls per fer memòria.

En aquesta vida que vivim, tenim poc temps per recordar. I hi ha vegades que un fet com pot ser, per exemple, el retrobament amb algú que fa anys que no hem vist, trenca tot d'una la inèrcia del nostre dia a dia i ens estira cap al passat. De sobte, recuperem sentiments que creïem extingits, de sobte revivim situacions que semblaven definitivament païdes o arraconades. Amb els ulls tancats, el passat torna a ser present: intens i vívid. I quan els obrim i mirem entorn, potser sentim tot el desconcert que la saviesa popular ha dipositat en aquesta expressió: “Qui dies passa, anys empeny.”

Però fent memòria, és a dir, mirant enrere des de la perspectiva que dona el present, també encadenem els fragments de l'experiència passada i aquests es transformen en els capítols d'una història que és la nostra. Un cop fet això, el relat queda fixat, de moment; i a punt per ser explicat. A vegades l'expliquem als altres, a vegades no. És veritat, però, que ens agrada més tenir públic perquè és a través del que podem relatar a un altre, que ens reconeixem a nosaltres mateixos. D'això, segons les característiques i l'amplitud del que ens proposem, en direm Literatura, Història Universal o, simplement, quedar amb algú en un cafè per “explicar-li la nostra vida”.

Sovint ens sembla que, al costat de coses com la Literatura o la Història Universal (amb majúscules), la vida de les persones, la nostra vida, té poca entitat. Però, això és només una qüestió de perspectiva. Al cap i a la fi, els esdeveniments que la historiadora o l'historiador considera dignes de figurar a les pàgines dels seus llibres, han estat sempre protagonitzats per persones.

I per tant, si en un moment donat tanquem els ulls per recordar, per preguntar-nos què ha estat aquesta nostra vida particular, no només hi trobarem l'amor i la mort, les esperances frustrades i les il·lusions que encara conservem, sinó també llocs i períodes concrets, històrics.

Potser, aquella dona que he anomenat al començament, la que ara reposa juguda al banc del vestuari, veu el seu germà, obrer de la SEAT com ella, al capdavant d'una multitud que està a punt d'iniciar una manifestació contra el Procés de Burgos. Amb els ulls tancats, el seu present no és el 26 de juny del 2008, sinó el 24 d'octubre de l'any 1970, un dissabte cap a les tres de la tarda: aquest és el moment en què tres o quatre mil obrers decideixen sortir al carrer i expressar el seu rebuig a la dictadura franquista. I aquella noia, la que aparentment s'espera seguda al sofà d'una recepció, en realitat està fugint dels “grisos” que han entrat a cavall al recinte de la fàbrica. És el 18 d'octubre del 1971, ella encara no ha nascut, però el relat sentit tantes vegades s'ha convertit en un episodi indispensable, inseparable de la seva pròpia vida.

Fer memòria és una necessitat. L'exercici de tancar els ulls i tornar és el que ens permet de reconèixer-nos a nosaltres mateixos i d'enriquir el present amb el passat. I això que dic val tant per a l'àmbit individual com per al col·lectiu.

D'aquesta manera, quan una associació com la del Memorial Democràtic per als Treballadors de SEAT, assumeix la feina de fer memòria, no es fa només ressò d'un període i uns fets històrics, sinó sobretot del que és i ha estat la vida de moltes persones. I aquest també és el punt de vista de la novel·la que avui us presento. Moltes gràcies.